

Uus teadusarhiiv Eesti Kirjandusmuuseumis – EFITA

2016. aastat jääb Eesti Kirjandusmuuseumis märkima uus avatud arhiiv, mis muude materjalide kõrval sisaldab folkloori ja usundi uurijatele tarvilikku sotsiaal- ja multi-meedia ainekogu. EFITA ei tekkinud tühjale kohale, vaid jätkab 1947. aastal alustatud Keele ja Kirjanduse Instituudi rahvaluule sektori rahvaluulekogu täiendamist uue ainekuga. Teadusarhiivi uus osa sisaldab (mõne erandiga) 21. sajandi ainekogu, mis oma iseloomult erinev 35 000 leheküljest varem kirja pandud ja lindistatud teabeühikust. Varasema perioodi pärandina on folkloristika osakonna hooldada hiigelkartoteegid folkloori lühivormide, murdearhiivi folkloorse ainekogu, kirjanduses ja perioodikas avaldatud folkloori kohta. Kaugeltki kõik sellest pole digitaliseeritud, vaid ootab oma võimalusi laiemale kasutajaskonnale avamiseks.

Uus arhiiv arvudes:

käsitähtsust materjali – 4000 lk,
kommentaare ja meeme sotsiaalmeediast – umbes 60 000 ühikut,
fotosid – 7000,
helisalvestusi – 610 tundi,
videosalvestusi – 110 tundi, 190 säilikut,
digitaalse temaatilise teaduskorpuse maht – üle 500 000 teksti,
paberkaartoteeke – ligi 400 000 kartoteegikaardiga.

Eeskätt leidub seal uurimisülesannetest lähtuvalt kogutud ainekogu. Eeliskogumisel on kindlate teemadega seotud usundiline ja folkloorne pärimus, sihiks nüüdisühiskonna elulaadi ja väärtusi peegeldavate teadmiste jäädvustamine. Mitmes valdkonnas on folkloristika osakond ainekogu ainukogu (etnobioloogia ja etnobotaanika, etnoastronoomia, rahvameditsiin, fraseoloogia ja kujundkeele vormid, religiooni materiaalsus, huumor, tänapäeva sotsiaalmeedia visuaalsed meemid, artiklite kommentaariumid jm).

Uus arhiiv võimaldab hoida samateemalist digitaalset ainekogu koos, olgu need siis helid, pildid, digitekstid või muus formaadis informatsioon. Selline lähenemine erineb varasematest arhiveerimistavast, kus helid ja tekstid olid hoiul füüsiliselt erinevates ruumides, nende vaheliste sisuliste seoste loomine, isegi kui tegemist oli samalt isikult üles kirjutatud laulusõnade ja viisiga, rääkimata fotodest ja muudest audiovisuaalsetest andmetest, on ikka eeldanud pikema eeltööd mitme allarhiivi piires. Ühendkogude teke pole üksnes aegasäästvam, vaid võimaldab kiiremini märgata tühje alasid, mille fikseerimine ja vaatlemine on jäänud tagaplaanile ja millega on põhjust kiirustada.

Järjest paisuvate digitaalsete tekstiresursside töötlemisel on olulisel kohal andmekogude kvantitatiivsed ja kvalitatiivsed töötlemisvõimalused. EFITA varundab erialaspetsiifiliste andmebaaside tüpoloogiliselt korraldatud tekste ja uurimiseks digiteeritud tekste – kokku sisaldab arhiiv üle 500 000 digitaalse teksti. See tähendab, et ontoloogiliste probleemide lahendamiseks ja erinevate analüütiliste käsitluste loomiseks on uurijate kasutuses hiigelkorpus lühivorme ja usundilisi tekste. Lisaks saab arhiivi juurde kuuluva andmetöötluskeskkond Skriptooriumi abil luua uurimisainestikust esmaseid statistilisi ja topograafilisi ülevaateid ja sooritada päringuid.

TUTVUSTUS

Osa teabest jäädvustatakse rahvusvahelise koostöö toel, seetõttu annab laiem võrdlusainestik aluse transnatsionaalsete nähtuste jälgimiseks ja aineastiku võrdlevaks uurimiseks. Sel aastal toimusid näiteks erinevate projektide raames välitööd Ukrainas, Valgevenes ja Bulgaarias, mille andmed on osalt arhiiviga liidetud ja osalt eeltöötlemisel.

Andmebaaside ja teiste avatud väljundite kaudu on uue arhiivi materjalid kasutusel Eesti haridussüsteemis ja leiavad rakendust erineva haridus- ja vanuselise taustaga kasutajate seas. Folkloristika osakonna andmebaasidest olid 2015. aastal suurema kasutajaskonnaga a) Berta (rahvakalendri andmebaas) – ca miljon päringut aastas, b) Anekdoodid – 130 039 päringut; c) Justkui, fraseoloogia andmebaas – 96 639 päringut.

Mare Kõiva

REVIEW

New research archive at the Estonian Literary Museum

The new archive is introduced by Mare Kõiva.